

Sygn. akt V ACa 231/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 grudnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jadwiga Galas
Sędziowie:	SA Tomasz Pidzik SA Aleksandra Janas (spr.)
Protokolant:	Diana Pantuchowicz

po rozpoznaniu w dniu 20 listopada 2018 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. Ł.

przeciwko (...)Spółce Akcyjnej w M.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 30 stycznia 2018 r., sygn. akt II C 333/15

1. oddała apelację;
2. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 5.950 (pięć tysięcy dziewięćset pięćdziesiąt) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego i zażaleniowego.

SSA Tomasz Pidzik	SSA Jadwiga Galas	SSA Aleksandra Janas
-------------------	-------------------	----------------------

Sygn. Akt V ACa 231/18

UZASADNIENIE

Powódka R. Ł. wystąpiła do Sądu Okręgowego w Gliwicach z pozwem, w którym domagała się pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 18 listopada 2005r.

sygn. akt II Nc 67/05, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, w oparciu o który Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Żorach J. A. pod sygn. akt Km 2441/12 prowadziła przeciwko powódce postępowanie egzekucyjne z wniosku pozwanej, (...)Spółki Akcyjnej w M., wniosła nadto o zasądzenie na swą rzecz kosztów procesu. Na uzasadnienie żądania podała, że na podstawie opisanego wyżej tytułu wykonawczego prowadzona była egzekucja komornicza na rzecz pierwotnych wierzycieli, G. G. i Z. G.. Postępowanie to zostało umorzone postanowieniem z dnia 28 listopada 2008r., a obecnie w oparciu o ten tytuł Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Żorach J. A. pod sygnaturą akt Km 2441/12 prowadzi przeciwko powódce kolejne postępowanie egzekucyjne. Ponadto pod sygnaturą akt KM 2785/07 Komornik ten prowadził przeciwko powódce postępowanie egzekucyjne na podstawie tytułu wykonawczego w postaci wyroków Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 3 września 2007r. oraz z dnia 11 października 2007r., wydanych w sprawie XIII GC 222/07. W powyższej sprawie powódka złożyła sprzeciw, w następstwie którego sprawa jest ponownie rozpoznawana przez Sąd Okręgowy w Katowicach. Ponadto w dniu 23 grudnia 2013r. złożyła ona wobec pozwanej oświadczenie o potrąceniu kwoty 556.432,91zł w ramach postępowań egzekucyjnych prowadzonych przez Komornika J. A. w sprawie KM 2431/11 (i wcześniej KM 2785/07), obejmujące m. in. należności wynikające z tytułu wykonawczego, to jest nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 18 listopada 2005r., sygn. akt II Nc 67/05 w kwocie 195.949,47 zł.

Pozwana (...)S.A. w M. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki kosztów procesu. Zakwestionowała skuteczność dokonanego potrącenia i zarzuciła, że powódka nie wykazała by wiarygodność przedstawiona przez nią do potrącenia istniała i była wymagalna.

Wyrokiem z 30 stycznia 2018 r. Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 3.617 zł tytułem kosztów procesu. Rozstrzygając ustalił między innymi, że przed Sądem Okręgowym w Katowicach pod sygnaturą akt XIII GC 222/07 toczyła się sprawa z powództwa (...) S.A. w M. przeciwko R. Ł. o zapłatę kwoty 618.270,97 zł z umownymi 4 % odsetkami w stosunku miesięcznym i kosztami procesu. Na dochodzoną pozew kwotę składała się kwota należności głównej wynikająca z udzielonej w dniu 30 grudnia 2005r. pożyczki w wysokości 360.000 zł oraz skapitalizowane odsetki umowne w wysokości 258.270,97 zł. W dniu 3 września 2007r. został wydany wyrok zaoczny uwzględniający powództwo w całości uzupełniony wyrokiem zaocznym z dnia 11 października 2007r. W oparciu o ten wyrok, po zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności, Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Żorach J. A. w postępowaniu egzekucyjnym wszczętym z wniosku pozwanej i prowadzonym pod sygnaturą akt Km 2785/07, wyegzekwowała od powódki kwotę 1.094.094,39 zł. W następstwie wniesionego przez powódkę sprzeciwu oraz podnoszonych przez nią zarzutów dotyczących prawidłowości dokonanych doręczeń postanowieniem z 3 sierpnia 2015r., Sąd Okręgowy w Katowicach uchylił postanowienie przedmiocie nadania wskazanym, wyrokom klauzuli wykonalności oraz w przedmiocie wydania dalszego tytułu wykonawczego i wnioski pozwanej w tym przedmiocie oddalił, a nadto zawiesił rygor natychmiastowej wykonalności. W dalszym toku postępowania powódka, a pozwana w tamtej sprawie podnosiła, że częściowo wykonała zobowiązanie (poprzez zapłatę kwoty 49.291,84zł), a nadto zarzuciła, że zastrzeżone odsetki w wysokości 4% miesięcznie przekraczają górną granicę odsetek maksymalnych. Wedle powódki, suma zadłużenia wyniosła zatem 413.488,83zł i została całkowicie wyegzekwowana w toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego. Na tej podstawie powódka wystąpiła z żądaniem restytucyjnym opartym na art.338 § 1 k.p.c., domagając się zasądzenia na jej rzecz kwoty 353.149 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 czerwca 2009r. jako nienależnie wyegzekwowanej przez(...)S.A. (...) w M.. Wyrokiem z 9 listopada 2015r. Sąd Okręgowy w Katowicach uchylił wydane w sprawie wyroki zaoczne i oddalił powództwo, nadto zasądził od pozwanej, a powódki w tamtej sprawie, kwotę 260.503,83 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 września 2015r, tytułem żądania restytucyjnego oddalając powyższe żądanie w pozostałym zakresie oraz orzekł o kosztach procesu. Wyrokiem z dnia 30 czerwca 2017r., sygn. akt V ACa 596/16 Sąd Apelacyjny w Katowicach zmienił opisany wyżej wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach o tyle, że ustawowe odsetki za opóźnienie od kwoty 260.503,83 zł zasądził od 9 listopada 2015r., to jest od daty wyrokowania ponieważ dopiero w tym dniu można mówić o wymagalności roszczenia restytucyjnego, zaś w pozostałym zakresie żądanie odsetek oddalił, oddalił także w pozostałym zakresie apelację powódki oraz apelację pozwanej. Sądy obu instancji stwierdziły, że odsetki zastrzeżone w umowie pożyczki były rażąco wygórowane, a więc w tym zakresie umowę należało uznać za nieważną jako niezgodną z zasadami współżycia społecznego, jednakże Sąd Apelacyjny w Katowicach wskazał, że umowa stron zawarta była w dniu 30 grudnia 2005r., a więc w czasie

gdy nie obowiązywał art. 359 § 2⁽¹⁾ k.c., zaś właściwym byłoby przyjęcie odsetek ustawowych. Wyrok w tej części nie został zaskarżony, zatem niemożliwa była jego zmiana. Ostatecznie pozwanej przysługiwała kwota 833.590,57 zł obejmująca: 222.075,65 zł, ustawowe odsetki od odsetek umownych od kwoty 119.569,32 zł, tj. kwota 35.330,28 zł, koszty procesu w wysokości 31.196,32 zł, a także koszty postępowania egzekucyjnego w kwocie 65.419,00 zł. Za datę zaspokojenia roszczenia pozwanej tytułem należności głównej i odsetek przyjęto datę 31 grudnia 2009r. Ponieważ na skutek prowadzonej przeciwko powódce egzekucji wyegzekwowano od niej kwotę 1.094.094,39 zł, nadpłata wyniosła 260.503,82 zł i taką kwotę ostatecznie zasądzono na jej rzecz w ramach roszczenia restytucyjnego.

Sąd Okręgowy ustalił także, że w dniu 3 lipca 2017r. pozwana skierowała do powódki oświadczenie o potrąceniu wierzytelności powódki stwierdzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 9 listopada 2015r. sygn. akt XIII GC 389/15 zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 czerwca 2017r. sygn. akt I ACa 596/16 w łącznej kwocie 267.720,83 zł według stanu na 9 listopada 2015r. z wierzytelnościami przysługującymi spółce wobec powódki R. Ł. z tytułu wierzytelności nabytych przez pozwaną od wierzycieli powódki: D. K. i A. K. (59.944,75 zł), H. N. i J. N. (1) (81.745,88 zł), (...)Spółka Jawna z siedzibą w Ż. (37.693,59 zł) oraz G. G. i Z. G. (331.043,60zł). Wierzytelności te były przedmiotem postępowań egzekucyjnych, a ostatnia z nich została stwierdzona nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 18 listopada 2005r. (omyłkowo w skazano datę 18 listopada 2015r.) wydanym przez Sąd Okręgowy w Gliwicach o sygn. akt II Nc 67/05. Oświadczenie o potrąceniu zostało przesłane do powódki drogą listowną za pośrednictwem Poczty Polskiej oraz firmy kurierskiej, jednakże wobec niemożności doręczenia powyższej korespondencji Prezes Zarządu pozwanej spółki, uprawniony do jednoosobowej reprezentacji pozwanej, w dniu 6 lipca 2017r. złożył powyższe oświadczenie powódce w trakcie czynności komorniczych prowadzonych przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa – Krowodrzy J. N. (2) w miejscu zamieszkania powódki. W tym samym dniu także powódka sporządziła pismo zawierające oświadczenie o potrąceniu, które złożono do akt sprawy komorniczej.

Sąd Okręgowy ustalił także, że Pismem z dnia 23 grudnia 2013r., nadanym listem poleconym, powódka złożyła oświadczenie o potrąceniu wierzytelności przysługującej jej wobec pozwanej w kwocie 556.432,91 zł, wyegzekwowanej w ramach postępowań egzekucyjnych prowadzonych przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Żorach J. A. w sprawie Km 2431/11 (i wcześniej Km 2785/07) na podstawie tytułów wykonawczych w postaci wyroku zaocznego Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 3 września 2007r. wydanego w sprawie XIII GC 222/07 i wyroku zaocznego uzupełniającego Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 11 października 2007r. – z tytułu różnicy pomiędzy pobraną łącznie kwotą 1.032.275,39 zł, a rzeczywiście wymagalną należnością w kwocie 475.842,48 zł, z należnościami (...)” Spółki Akcyjną w M. w łącznej wysokości 203.283,47 zł. Na kwotę tę składały się: pozostała część należności wynikającej z tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego nakazu Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 18 listopada 2005 r.. sygn. akt II Nc 67/05, w oparciu o który to tytuł wykonawczy prowadzone jest postępowanie egzekucyjne przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Żorach J. A. sygn. akt Km 2441/12, łącznie 195.949,47 zł, koszty postępowania z prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 26 czerwca 2013r. sygn. akt w wysokości 7.217,00 zł oraz koszty postępowania z prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Żorach z dnia 19 kwietnia 2013r. sygn. akt I Co 1700/12 (z informacji Komornika J. A. wynikało, że wierzytelność stwierdzona opisanym tytułem wykonawczym według stanu na 27 grudnia 2013r., to jest na dzień doręczenia pozwanej pisma powódki zawierającego oświadczenie o potrąceniu, wynosiła 308.847,05 zł). Jednocześnie powódka zażądała zwrotu kwoty 353.149,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 czerwca 2009r. jako różnicy pomiędzy kwotą faktycznie pobraną a należną pozwanej po dokonaniu potrącenia. Powyższe pismo zostało doręczone pozwanej w dniu 27 grudnia 2013r. W dniu 06 lipca 2017r. powódka R. Ł. sporządziła pismo stanowiące oświadczenie o potrąceniu, które Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa – Krowodrzy J. N. (2) dołączył jako załącznik nr 2 do protokołu czynności.

W sprawie ustalono nadto, że powódka wystąpiła na drogę postępowania egzekucyjnego, domagając się wyegzekwowania od pozwanej należności zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 9 listopada 2015r. sygn. akt XIII GC 389/15 w kwocie 260.503,83 zł wraz z odsetkami, kosztami sądowymi i kosztami

adwokackimi w postępowaniu egzekucyjnym, a na wniosek pozwanej postępowanie to zostało zawieszono w ramach udzielonego zabezpieczenia.

W oparciu o powyższe okoliczności Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powództwo nie jest zasadne. Sąd Okręgowy wskazał, że domagając się pozbawienia w całości wykonalności tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 18 listopada 2005r., sygn. akt II Nc 67/05, powódka R. Ł. podniosła zarzut umorzenia (wygaśnięcia) wierzytelności stwierdzonej powyższym tytułem wykonawczym. Uzasadniając swoje twierdzenie powołała się na złożone pozwanej w dniu 27 grudnia 2013r. (data doręczenia pisma) oświadczenie o potrąceniu wierzytelności, w treści którego stwierdziła, iż przysługuje jej wobec pozwanej wierzytelność w kwocie 556.432,91 zł, którą potrąca z wymagalną wierzytelnością pozwanej wobec powódki wynikającą z powyższego tytułu wykonawczego oraz innych prawomocnych orzeczeń na łączną kwotę 203.283,47 zł. Przywołując art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że potrącenie stanowi zdarzenie, na którym można oprzeć powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, uznał jednak, że oświadczenie złożone przez powódkę w dniu 27 grudnia 2013r. nie odniosło skutków prawnych. Wskazał, że przepis art. 388 § 1 k.p.c. (powinno być: art. 338 § 1 k.p.c.) ma charakter procesowy, w uproszczony sposób realizuje możliwość przywrócenia stanu poprzedniego (restitutio), ale materialno-prawną podstawą zasądzenia są przepisy kodeksu cywilnego o nienależnym świadczeniu. Dla oceny skuteczności dokonanego potrącenia istotne znaczenia miało zatem ustalenie daty wymagalności wierzytelności objętej wnioskiem restytucyjnym. Wskazując na przebieg postępowania w sprawie XIII GC 222/107 stwierdził, że wymagalność roszczenia o zwrot powstała z chwilą odpadnięcia istniejącej podstawy prawnej świadczenia (art. 410 § 2 k.c.), stąd też świadczenie zasądzone w pkt 2 wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 9 listopada 2015r. sygn. akt XIII GC 389/15 stało się wymagalne z dniem wyrokowania. W konsekwencji oświadczenie powódki o potrąceniu wierzytelności z dnia 23 grudnia 2013r. doręczone pozwanej w dniu 27 grudnia 2013r. dotyczyło wierzytelności, która nie była jeszcze wymagalna i z tego względu oświadczenie o potrąceniu, wobec braku jednej z ustawowych jego przesłanek, było bezskuteczne. Wskazał też Sąd Okręgowy, że w dniu 6 lipca 2017r. podczas czynności komorniczych prowadzonych w miejscu jej zamieszkania przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa – Krowodrzy J. N. (2) powódka sporządziła pismo stanowiące oświadczenie o potrąceniu, jednakże dotyczy ono kwoty 1.094.094,39zł, gdy tymczasem wierzytelność stwierdzona orzeczeniami sądowymi wynosiła 260.503,83 zł, nadto pismo zawierające powyższe oświadczenie nie zostało doręczone stronie pozwanej, zatem z tych względów także nie mogło spowodować skutecznego potrącenia wierzytelności. W odniesieniu do oświadczenia o potrąceniu złożonego przez pozwaną w dniu 6 lipca 2017r. stwierdził, że nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, zaś jego skuteczność będzie przedmiotem rozpoznania w sprawie o pozbawienie tytułu wykonalności tytułu wykonawczego w postaci wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 9 listopada 2015r. sygn. akt XIII GC 389/15 i wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 30 czerwca 2017r. sygn. akt V ACa 596/16. Ostatecznie zatem Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że w toku postępowania nie zostało wykazane, aby po wydaniu nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 18 listopada 2005r., sygn. akt II Nc 67/05 miało miejsce zdarzenie, o którym stanowi art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., wskutek którego zobowiązanie określone w powyższym tytule wykonawczym wygasło lub nie mogło być egzekwowane, co doprowadziło do oddalenia powództwa. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

W apelacji od tego wyroku powódka zarzuciła naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie błędnych ustaleń faktycznych, w tym poprzez przyjęcie, że z pobranej w ramach egzekucji prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Żorach J. A. (Km 2785/07) z pobranej od powódki kwoty 1.094.094,39zł pozwanej należało się 833.590,57zł, choć tak naprawdę należało się jej jedynie 549.123,76zł, zaś powódce jedynie 260.590,83zł, podczas gdy w uzasadnieniu swego wyroku z dnia 30 czerwca 2017r., V ACa 596/16 Sąd Apelacyjny stwierdził, że pozostawia zasądzoną należność w wysokości 260.590,83zł, gdyż powódka nie domagała się zasądzenia większej kwoty, której może dochodzić w odrębnym postępowaniu. Ponadto skarżąca zarzuciła pominięcie jej oświadczenia o potrąceniu z 22 stycznia 2018r., skutkującego umorzeniem należności pozwanej wynikającej z tytułu wykonawczego w postaci opisanego wyżej nakazu zapłaty. Niezależnie od tego w apelacji zarzucono naruszenie art. 225 k.p.c. w związku z art. 217 § 1 k.p.c. poprzez odmowę uwzględnienia wniosku powódki o otwarcie rozprawy, art. 316 k.p.c. poprzez oparcie rozstrzygnięcia na niepełnym materiale dowodowym, a z ostrożności procesowej – na wypadek uznania braku podstaw do otwarcia rozprawy – skarżąca wniosła o potraktowanie zarzutów apelacji dotyczących oświadczenia o potrąceniu

z 22 stycznia 2018r. jako nowych faktów i dowodów. Zarzuciła także naruszenie prawa materialnego, a to „art.388 § 1 i art.410 k.c.” poprzez uznanie, że powódka nie może skutecznie dochodzić (oraz rozporządzać w drodze potrącenia) nienależnie pobranej na rzecz pozwanej kwoty 1.094.094,39zł. W oparciu o powyższe zarzuty domagała się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa i zasądzenie od pozwanej kosztów procesu za obie instancje.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Apelacja nie jest zasadna.

Poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne wymagają uzupełnienia o tyle, że w toku postępowania prowadzonego przez Sąd Okręgowy w Katowicach powódka, a pozwana w tamtej sprawie, złożyła wniosek na podstawie art.338 § 1 k.p.c., w którym domagała się zasądzenia kwoty 353.149zł wraz z odsetkami tytułem różnicy pomiędzy należnością wyegzekwowaną przez pozwaną a jej należną, przy

czym wyliczenie tej kwoty nastąpiło przy założeniu, że pozwana nie może żądać odsetek w wysokości przewidzianej w umowie, lecz odsetek maksymalnych (niesporne, z uzasadnienia wyroku SO w Katowicach, k. 104).

Ponadto w piśmie z 22 stycznia 2018r. powódka złożyła kolejne oświadczenie o potrąceniu „na wypadek nie uwzględnienia przez Sąd I instancji oświadczenia o potrąceniu z dnia 23 grudnia 2013r.”. Do potrącenia przedstawiła swoją wierzytelność wynikającą z wyroku wydanego w sprawie XIII GC 222/07 w kwocie „co najmniej” 544.970,54zł z jej zobowiązaniem stwierdzonym nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Gliwicach z 18 listopada 2005r., sygn. akt II Nc 67/05 w wysokości 195.949,47zł. Pismo zawierające oświadczenie o potrąceniu zostało wysłane pozwanej w tej samej dacie, a fakt jego doręczenia, podobnie jak i treść złożonego oświadczenia nie były sporne. Ponadto, jak wynika z akt postępowania egzekucyjnego prowadzonego w oparciu o opisany nakaz zapłaty, postanowieniem z 30 sierpnia 2017r. na wniosek wierzyciela komornik umorzył to postępowanie co do kwoty 87.832,78zł, zaliczonej na poczet odsetek. Aktualny na datę wydania tego postanowienia stan zadłużenia dłużniczki wynosił 134.174zł tytułem należności głównej i 116.395,59zł tytułem odsetek. W późniejszym czasie, na skutek wniosku pozwanej będącego wynikiem kolejnego potrącenia, postępowanie egzekucyjne umorzono w zakresie dalszej kwoty 3.780zł, zaliczonej na odsetki (niesporne, postanowienia komornika z 30 sierpnia 2017r. wraz ze sprostowaniem z 11 września 2017r., oraz z 13 września 2017r., kopia akt egzekucyjnych Km 2441/12).

Z powyższym uzupełnieniem Sąd Apelacyjny akceptuje w pełni ustalenia faktyczne i czyni je własnymi.

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art.233 § 1 k.p.c., który skarżąca wiązała z ustaleniami poczynionymi przez Sąd Okręgowy, a dotyczącymi stanowiska sądów obu instancji o wysokości kwoty wyegzekwowanej przez pozwaną na podstawie wyroków zaocznych wydanych w sprawie XIII GC 222/07 Sądu Okręgowego w Katowicach oraz ustaleń co do wysokości kwoty, jaka ostatecznie należała się pozwanej. Słusznie w niniejszym postępowaniu Sąd Okręgowy ustalił, że w sprawie XIII GC 222/07 przyjęto, że od powódki, a pozwanej w tamtej sprawie wyegzekwowano 1.094.094,39zł i że sądy rozpoznając żądania obu stron (w tym wniosek restytucyjny powódki) stwierdziły, że należność pozwanej wyniosła ostatecznie 833.590,57zł, co uzasadniało uwzględnienie wniosku restytucyjnego do kwoty 260.590,83zł. Strony nie pozostawały zresztą w sporze co do treści tego rozstrzygnięcia, a jedynie odmiennie oceniali jego skutki prawne. Tym samym – skoro opisane okoliczności miały bezsporny charakter – zarzut naruszenia art.233 § 1 k.p.c. regulującego zasady oceny dowodów jest całkowicie chybiony. Podobnie zarzut ten należy ocenić w odniesieniu do dokumentu zawierającego oświadczenie o potrąceniu z 22 stycznia 2018r., przedstawionego po zamknięciu rozprawy przed Sądem Okręgowym. Ponieważ Sąd odmówił otwarcia rozprawy na nowo, co zresztą powódka uczyniła podstawą kolejnego zarzutu apelacyjnego, nie zaliczył tego dokumentu w poczet materiału dowodowego, a zatem nie mógł i nie poddał go ocenie przez pryzmat zasad z art.233 § 1 k.p.c. W konsekwencji zarzut o naruszeniu zasad oceny dowodów nie może znaleźć akceptacji Sądu Apelacyjnego. Powódka zarzuciła też naruszenie art.225 k.p.c. w związku z art.217 § 1 k.p.c. poprzez odmowę otwarcia na nowo zamkniętej rozprawy. Uzasadnieniem takiego wniosku powódki było złożenie przez nią w piśmie z 22 stycznia 2018r. kolejnego oświadczenia

o potrąceniu, z powołaniem się na okoliczności będące przedmiotem jej twierdzeń procesowych, a nadto potrzeba odniesienia się do twierdzeń pozwanej zawartych w piśmie z 10 stycznia 2018r. i przeprowadzenie na rozprawie w dniu 16 stycznia 2018r. nowych dowodów, z którymi zaznajomiła się dopiero po zamknięciu rozprawy. Stanowisko powódki nie zasługuje na aprobatę. Wprawdzie w myśl art. 217 § k.p.c. strona powinna przytaczać dowody do chwili zamknięcia rozprawy, sąd jednak może zamkniętą rozprawę otworzyć na nowo (art. 225 k.p.c., art. 316 § 2 k.p.c.). Jednakowoż powyższe uprawnienie sądu staje się jego obowiązkiem głównie wówczas, gdy przewodniczący zamknięcie rozprawy zarządził przed zamknięciem postępowania dowodowego (§ 2 art. 224 k.p.c.), a także gdy strona już po zamknięciu rozprawy powołała się na nowe fakty lub dowody (§ 2 art. 316 k.p.c.) (z uzasadnienia wyroku SN z 6 stycznia 1999r., 11 CKN 144/98). Z przyczyn, o których niżej, w niniejszej sprawie po zamknięciu rozprawy nie ujawniła się potrzeba przeprowadzenia jeszcze dodatkowego dowodu, wobec czego nie zachodziły okoliczności uzasadniające otwarcie zamkniętej rozprawy na nowo. Podstawy do otwarcia na nowo zamkniętej rozprawy nie stanowiła także potrzeba ustosunkowania się do twierdzeń strony przeciwnej czy dowodów przeprowadzonych na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku, tym bardziej, że zarówno powódka, jak i jej pełnomocnik byli obecni na rozprawie w dniu 16 stycznia 2018r. Skoro przy wydaniu wyroku Sąd Okręgowy opierał się na okolicznościach faktycznych, jakie istniały w dniu zamknięcia rozprawy, nie może powódka zarzucać, że w sprawie doszło do naruszenia art.316 § 1 k.p.c.

Okoliczności związane ze złożeniem oświadczenia o potrąceniu (w piśmie z 22 stycznia 2018r.) zostały natomiast wzięte pod uwagę przez Sąd Apelacyjny. Co do zasady zarzut potrącenia dokonanego po zamknięciu rozprawy w pierwszej instancji, może być bowiem skutecznie podniesiony do zamknięcia rozprawy apelacyjnej, gdyż sąd drugiej instancji – stosownie do art.382 k.p.c. - orzeka na podstawie materiału zebranego także w postępowaniu apelacyjnym. Bez znaczenia jest przy tym moment powstania fazy kompensacyjnej, decyduje złożenie oświadczenia o potrąceniu (tak. M.Pyziak – Szafnicka, Potrącenie w prawie cywilnym, Zakamycze 2002, s.272). Oznacza to, że pozwany może podnosić wszelkie zarzuty oparte na prawie materialnym aż do zamknięcia rozprawy przed sądem odwoławczym, z ograniczeniami, o jakich mowa w art.381 k.p.c. Przepis ten, regulujący tzw. prawo nowości, stoi bowiem na przeszkodzie dopuszczeniu nowych dowodów celem wykazania istnienia wierzytelności i jej wymagalności, jeśli pozwany zaniechał inicjatywy dowodowej przed sądem pierwszej instancji, ale nie sprzeciwia się podniesieniu zarzutu o charakterze materialnoprawnym, nawet jeśli strona mogła to uczynić już wcześniej. W takim wypadku podstawą oceny tego zarzutu będzie stan faktyczny ustalony przez sąd pierwszej instancji. W rozpoznawanej sprawie wskazane ograniczenie nie znajdzie zastosowania ponieważ okoliczność, że powódce przysługiwała wobec pozwanej wierzytelności w kwocie 260.590,83zł nie była przedmiotem sporu i została ustalona już przez Sąd Okręgowy. Rzeczą Sądu Apelacyjnego było zatem dokonanie oceny czy w świetle okoliczności faktycznych niespornych między stronami oraz wynikających z dowodów zebranych przed Sądem Okręgowym, potrącenie dokonane w piśmie powódki z 22 stycznia 2018r. odniosło skutek, o jakim mowa w art.498 § 2 k.c.

Na wstępie tych rozważań trzeba nadmienić, że w sprawie nie nastąpiła także prekluzja wynikająca z art.843 § 3 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, w pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu. Odnosząc to do okoliczności sprawy – powódka nie mogła podnieść okoliczności związanych z zarzutem potrącenia w jego ostatecznym kształcie – ponieważ w dacie wniesienia powództwa (31 sierpnia 2015r.) jej wierzytelność nie była jeszcze wymagalna – stan taki nastąpił dopiero z dniem 9 listopada 2015r. trudno zatem przyjąć, że powódka utraciła prawo powołania się na zarzut, z którego w dacie wniesienia pozwu nie mogła jeszcze skutecznie skorzystać. Co do zasady także rozpoznaniu zarzutu potrącenia nie stał na przeszkodzie charakter sprawy. Pozwana podnosiła wprawdzie, że w ten sposób doszło do niedopuszczalnej przedmiotowej zmiany powództwa, jednak poglądu tego Sąd Apelacyjny nie podziela. Zgodnie z art.193 § 3 k.p.c., jeżeli powód występuje z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszczenia pierwotnego, skutki przewidziane w artykule poprzedzającym rozpoczynają się z chwilą, w której roszczenie to powód zgłosił na rozprawie w obecności pozwanego, w innych zaś wypadkach – z chwilą doręczenia pozwanemu pisma zawierającego zmianę i odpowiadającego wymaganiom pozwu. Wniesienie powództwa opozycyjnego z art.840 k.p.c. nie zostało – w przeciwieństwie do powództwa interwencyjnego z art.841 k.p.c. – ograniczone żadnym terminem, wobec czego modyfikacja pozwu poprzez uzupełnienie, sprecyzowanie czy nawet zmianę okoliczności faktycznych podanych na uzasadnienie dochodzonego żądania następuje na zasadach ogólnych, z zastrzeżeniem art.843 § 3 k.p.c.

Ostatecznie zatem nie było przeszkód aby a limine odmówić badania ponownego oświadczenia powódki o potrąceniu, zgłoszonego w piśmie z 22 stycznia 2018r. Wymogi skuteczności oświadczenia o potrąceniu szeroko opisał już Sąd Okręgowy, a Sąd Apelacyjny w pełni wywoływał te podziela. Dość powiedzieć, że przesłanką potrącenia jest istnienie w dacie złożenia oświadczenia dwóch wierzytelności nadających się do potrącenia, z których wymagalna musi być przynajmniej wierzytelność przysługująca osobie, która dokonuje potrącenia. Poza sporem pozostawało, że powódce przysługiwała wierzytelność w wysokości 260.503,83zł, o której orzeczono w wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach, wydanym w sprawie XIII GC 222/07 w wyniku rozpoznania wniosku restytucyjnego. Powódka twierdziła, że jej wierzytelność jej wyższa ponieważ zasądzona kwota nie uwzględnia, że postanowienie umowy pożyczki zawartej przez strony w zakresie odsetek było nieważne. Sąd Okręgowy, działając zresztą na wniosek powódki, a pozwanej w tamtej sprawie, obliczył przysługującą jej należność przy uwzględnieniu odsetek maksymalnych, a nie odsetek ustawowych. Zmiana rozstrzygnięcia na korzyść powódki przez Sąd Apelacyjny nie była możliwa ponieważ nie zaskarżyła ona wyroku Sądu Okręgowego w tej części. Obecnie natomiast twierdzi, że tak obliczonej różnicy może dochodzić w innym postępowaniu.

Zgodnie z art.338 § 1 k.p.c., uchylając lub zmieniając wyrok, któremu nadany został rygor natychmiastowej wykonalności, sąd na wniosek pozwanego orzeka w orzeczeniu kończącym postępowanie o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu poprzedniego stanu. Celem regulacji jest możliwie szybkie przywrócenie równowagi zachwianej poprzez wyegzekwowanie świadczenia, które wierzycielowi się nie należało lub należało się w mniejszym rozmiarze. Z przepisu tego nie wynika, aby strona była zobowiązana do zgłoszenia wniosku restytucyjnego w postępowaniu, w którym zapadł uchylony następnie wyrok zaoczny. Jeśli tego nie uczyni, ma otwartą drogę dochodzenia swych roszczeń na zasadach ogólnych. Jeżeli jednak wniosek taki zostanie skutecznie złożony, sąd ma obowiązek dokonać stosownych rozliczeń i zobowiązać powoda do zwrotu uzyskanej korzyści w oparciu o przepisy o świadczeniu nienależnym. W postępowaniu toczącym się pod sygnaturą XIII GC 222/07 powódka żądała zasądzenia kwoty 353.149zł, w następstwie czego Sąd Okręgowy dokonał stosownego rozliczenia. Przedmiotem swoich rozważań uczynił także zagadnienie odsetek oraz wpłat dokonanych na poczet zobowiązania wobec pozwanej, ale w granicach zakreślonych przez powódkę. Ostatecznie doszedł do przekonania, że nadwyżka nad kwotą faktycznie pobraną od powódki w drodze egzekucji prowadzonej przeciwko niej w oparciu o uchylony następnie wyrok zaoczny wyniosła 260.590,83zł. Rozstrzygnięcie tej treści uprawomocniło się ponieważ powódka nie objęła go zakresem zaskarżenia wniesionej przez siebie apelacji, na co wskazywał Sąd Apelacyjny, przedstawiając jednocześnie swe stanowisko co do ważności postanowień umownych dotyczących odsetek.

Wydanie rozstrzygnięcia w następstwie rozpoznania wniosku restytucyjnego nie oznacza jednak, że uprawniony nie może dochodzić w innym postępowaniu tej części roszczeń, która nie stanowiła przedmiotu wniosku. Skoro bowiem może dochodzić całości roszczenia w innym procesie, to tym bardziej może dochodzić jej części. Treść art.338 k.p.c. nie stwarza podstaw do wnioskowania odmiennego, a zwłaszcza by w razie objęcia wnioskiem jedynie niektórych kwot wyegzekwowanych na podstawie uchylonego następnie wyroku zaocznego, uprawniony tracił prawo do dochodzenia pozostałej należności na zasadach ogólnych. Podkreślić w tym miejscu trzeba, że art.338 § 1 k.p.c. stanowi regulację o charakterze procesowym, a podstawą materialnoprawną wniosku restytucyjnego są przepisy o świadczeniach nienależnych, to jest art.410 k.c. Także i ten przepis nie przemawia przeciwko dopuszczalności dochodzenia w oparciu o art.338 § 1 k.p.c. roszczenia częściowego. Ponadto uchylene wyroku zaocznego rodzi skutek w postaci utraty podstawy prawnej świadczenia do co całej kwoty nienależnie pobranej, a nie tylko tej części, która została objęta wnioskiem restytucyjnym.

W odniesieniu do niniejszej sprawy można stwierdzić jedynie, że co do zasady powódka mogłaby dochodzić oraz obejmować potrąceniem inne należności niż objęte wnioskiem, w tym różnicę pomiędzy naliczonymi odsetkami maksymalnymi, a należnymi pozwanej – zgodnie ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego wyrażonym w wyroku z 30 czerwca 2017r, V ACa 596/16 – odsetkami ustawowymi. Skoro różnicy pomiędzy odsetkami maksymalnymi a ustawowymi nie objęła wnioskiem restytucyjnym i nie była ona przedmiotem rozstrzygnięcia (sama powódka wniosła o uwzględnienie odsetek maksymalnych w miejsce zastrzeżonych odsetek umownych w wysokości 4% miesięcznie), to nie zachodzi w omawianym zakresie powaga rzeczy osądzonej (art.366 k.p.c.). Należy jednocześnie mieć na uwadze,

że powództwo zostało oddalone z uwagi na wyegzekwowanie kwoty większej niż należna, a ostatecznie sąd orzekł o żądaniu restytucyjnym i to jego zakres wyznacza powagę rzeczy osądzonej. Bez wniosku ze strony powódki orzekanie o zwrocie całego nienależnie wyegzekwowanego roszczenia było jednak niemożliwe.

Aby jednak wierzytelność z tytułu dalszej części nienależnego świadczenia, które nie zostało objęte wnioskiem restytucyjnym, można był objąć potrąceniem, powódka winna spełnić ogólne przesłanki tej czynności prawnej, przewidziane w art.498 § 1 k.c. Należy do nich między innymi wymagalność wierzytelności. Jak już o tym była mowa, należność zasądzona w wyniku uwzględnienia wniosku restytucyjnego staje się wymagalna z chwilą wydania wyroku uchylającego wyrok zaoczny i zobowiązującego do zwrotu świadczenia nienależnego. Jeżeli uprawniony nie objął całości roszczenia wnioskiem, restytucyjnym, to dla powstania stanu wymagalności konieczne jest wezwanie do zapłaty (art.455 k.c.), wystosowane po uchyleniu wyroku zaocznego. Dopiero bowiem w tej dacie można mówić o odpadnięciu podstawy prawnej świadczenia. Ze zgromadzonych w sprawie dowodów nie wynika by przed złożeniem oświadczenia o potrąceniu zawartego w piśmie z 22 stycznia 2018r. powódka wezwanie takie do pozwanej wystosowała. Wprawdzie w aktach sprawy znajduje się kopia odręcznego oświadczenia powódki o potrąceniu sporządzonego w dniu 6 lipca 2017r. (k.270, jej zgodność z oryginałem, jak i treść samego oryginału nie była podważana) i nawet gdyby potraktować je jako wezwanie do zapłaty to nie mogło ono wywołać skutku w postaci wymagalności roszczenia z uwagi na nieprecyzyjną treść. Z oświadczenia nie wynika w sposób nie budzący wątpliwości jak miałyby nastąpić rozliczenia między stronami, a nadto nie wykazano w ogóle by oświadczenie dotarło do adresata. Ostatecznie zatem, nawet jeśli powódce przysługiwała wierzytelność w wysokości przekraczającej zasądzoną kwotę 260.503,83zł, nie była ona wymagalna w dacie złożenia oświadczenia o potrąceniu z 22 stycznia 2018r., co prowadziło do jego bezskuteczności. Ponadto powódka nie wykazała, że jedna z przedstawionych do potrącenia wierzytelności pozwanej (nabyta od małżonków K.) uległa wygaśnięciu na skutek wyegzekwowania przed datą przelewu i potrącenia, na co powołała się w oświadczeniu z 22 stycznia 2018r. Jest to o tyle istotne, że w toku postępowania nie zgłaszała powódka żadnych zrzutów odnoszących się do treści oświadczenia o potrąceniu zawartego w piśmie z 3 lipca 2017r. i stanowiącego podstawę potrącenia z 6 lipca 2017r. W szczególności nie twierdziła, że czynność ta jest bezskuteczna z uwagi na wygaśnięcie wierzytelności nabytych przez pozwaną.

W konsekwencji - dla oceny zasadności roszczenia o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności – po stronie powódki należy uwzględnić jedynie wierzytelność w wysokości zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w sprawie XIII GC 222/07, to jest 260.503,83zł.

W toku postępowania przed Sądem Okręgowym pozwana podniosła zarzut potrącenia opisanej wyżej wierzytelności powódki z wierzytelnościami, które nabyła od wierzycieli powódki. Po tym, jak nie powiodły się próby doręczenia powódce pisma zawierającego zawiadomienie o przelewie wierzytelności oraz oświadczenie o potrąceniu, prezes zarządu pozwanej P. B., uprawniony do jednoosobowej reprezentacji spółki, przedłożył powódce ten dokument w toku czynności egzekucyjnych podjętych w dniu 6 lipca 2017r. w jej miejscu zamieszkania z udziałem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa – Krowodrzy J. N. (2) w sprawie Km 2905/17. Niezależnie od tego złożył ustnie oświadczenie o treści przedstawionej w piśmie. Pismo pozwanej z 3 lipca 2017r. stanowi załącznik nr (...) do protokołu czynności egzekucyjnych. Opisane okoliczności (przedłożenie powódce wspomnianego pisma pozwanej) zostały także utrwalone na fotografiach wykonanych przez komornika (k.277).

Zgodność złożonych do akt sprawy wydruków z zapisem cyfrowym, jak i prawdziwość samego zapisu nie była przez powódkę podważana. Chociaż powódka odmówiła przyjęcia pisma, to jednak należy uznać, że zawarte w nim oświadczenie, także złożone w formie ustnej, zostało jej skutecznie złożone. Art.61 § 1 k.c. stanowi bowiem, że oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Pominąwszy nawet oświadczenie złożone w formie ustnej, powódka niewątpliwie miała możliwość zapoznać się z treścią pisemnego oświadczenia pozwanej, czego nie zmienia odmowa przyjęcia dokumentu zawierającego to oświadczenie. Zgodnie z jego treścią, pozwana zawiadomiła o nabyciu wierzytelności przysługujących wobec powódki oraz złożyła oświadczenie o ich potrąceniu z wierzytelnością wynikającą z wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach, powiększonej o naliczone odsetki. Każda z przedstawionych do potrącenia wierzytelności przysługujących pozwanej została stwierdzona tytułem wykonawczym i była przedmiotem egzekucji, co uzasadnia przyjęcie, że

pozwana udowodniła zarówno istnienie wierzytelności oraz ich wymagalność. Ostatecznie potrącenia dokonano w ten sposób, że objęło ono wierzytelności stwierdzone wyrokiem zaocznym Sądu Rejonowego w Żorach z dnia 12 grudnia 2006r., sygn. akt I C 263/06 do kwoty 59.944,75zł (punkty 1 i 4 wyroku) i 81.745,88zł (punkty 2 i 5 wyroku) oraz nakazem zapłaty Sądu Rejonowego w Rybniku z 16 grudnia 2005r., sygn. akt I GNc 1858/05 – do kwoty 37.693,59zł. Ponadto potrąceniu uległa należność stwierdzona tytułem wykonawczym, którego dotyczy pozew – nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Gliwicach z 18 listopada 2005r., II Nc 67/05 – do łącznej kwoty 87.832,78zł z tytułu odsetek (pismo pozwanej, k.262-265). Po dokonaniu potrącenia na wniosek pozwanej Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Żorach J. A. umorzyła postępowanie egzekucyjne prowadzonego w oparciu o kwestionowany obecnie tytuł wykonawczy w zakresie kwoty 87.832,78zł. Po dokonaniu tej czynności zadłużenie powódki objęte nakazem zapłaty wyniosło: z tytułu należności głównej 134.174zł, a z tytułu odsetek - 116.395,33zł.

Z powyższego wynikają dwa wnioski. Po pierwsze, na skutek potrącenia dokonanego przez pozwaną wierzytelność powódki wynikająca z wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach wydanego sprawie XIII GC 222/07 została umorzona (art.498 § 2 k.c.), a tym samym nie mogła być przedmiotem oświadczenia o potrąceniu złożonego przez nią w piśmie z 22 stycznia 2018r. Oświadczenie to pozostało więc bezskuteczne, a w szczególności nie doprowadziło do umorzenia wierzytelności objętej tytułem wykonawczym w postaci nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Gliwicach, którego dotyczy powództwo. Po wtóre, mimo częściowego umorzenia wierzytelności stwierdzonej tym nakazem, co nastąpiło na wniosek pozwanej i w związku z dokonaniem przez nią potrąceniem, powódka nie ograniczyła żądania pozwu, domagając się pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności także w części, w jakiej przymiot wykonalności odpadł z uwagi na spełnienie świadczenia. Po trzecie wreszcie, do chwili zamknięcia rozprawy przed Sądem Apelacyjnym powódka nie dokonała zapłaty pozostałej części kwoty należnej pozwanej zgodnie z tytułem wykonawczym. Wszystkie te przesłanki świadczą o tym, że żądanie powódki o pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności nie jest zasadne w świetle art.840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe okoliczności na mocy art.385 k.p.c. Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako niezasadną. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art.98 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6 oraz § 10 ust.1 pkt 2 i § 10 ust.2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018r., poz.265). Na zasądzoną kwotę składa się koszty pomocy prawnej świadczonej pozwanej w postępowaniu apelacyjnym (4.050zł) oraz zażaleniowym (1.800zł), a także opłata od wniosku o uchylenie zabezpieczenia (100zł).

SSA Tomasz Pidzik SSA Jadwiga Galas SSA Aleksandra Janas